

У наведеній методиці не враховані обсяги робіт для виконання заходів з технічного захисту інформації, бо вимоги до виконання робіт з цього напрямку регламентуються іншою нормативно-правовою базою, яка на даному етапі активно вдосконалюється.

Врахування цього напрямку захисту секретної інформації в роботі РСО в подальшому буде мати все більше значення у зв'язку з тим, що новітні інформаційні технології запроваджуються в різноманітних сферах. Вони передбачають використання комп'ютерної техніки, яка створює додаткові канали витоку інформації, які необхідно врахувати.

Для нормування роботи РСО щодо виконання інженерно-технічних заходів можливо використати той самий підхід, який був застосований і для підрозділів секретного діловодства та режиму секретності. Але необхідно врахувати деякі особливості.

Роботи з технічного захисту інформації можуть проводити або організації, що мають ліцензії на право провадження господарської діяльності у галузі технічного захисту інформації, або підрозділи органів державної влади, органи місцевого самоврядування, які мають дозвіл на проведення робіт з технічного захисту інформації для власних потреб.

Для запровадження заходів з технічного захисту інформації в складі РСО може створюватися підрозділ технічного захисту інформації, який формулює загальні вимоги до технічного захисту інформації, розробляє політику безпеки, створює модель загроз, розробляє технічне завдання на створення комплексу засобів захисту або комплексної системи захисту інформації.

Підрозділ технічного захисту інформації супроводжує розробку проектів систем технічного захисту інформації, проведення будівельно-монтажних, пусконаладжувальних робіт, проведення випробувань, дослідної експлуатації.

Також на цей підрозділ РСО покладається розробка інструкцій щодо порядку застосування засобів технічного захисту інформації, навчання користувачів та підготовка документації для проведення державної експертизи.

З урахуванням наведених особливостей необхідно провести дослідження діяльності підрозділів технічного захисту, результатом якого має бути встановлення нормованих видів робіт з технічного захисту інформації. Наявність цих даних дозволить більш точно планувати роботи РСО з урахуванням завдань технічного захисту інформації.

Література: 1. Закон України "Про державну таємницю" (В редакції Закону N 1079-XIV від 21. 09. 99, Відомості Верховної Ради, 1999, N 49, ст.428) 2. "Рекомендаціями з нормування праці працівників режимно-секретного підрозділу", затверджено наказом Державного комітету України з питань державних секретів та технічного захисту інформації від 29. 12. 1998 року № 97. 3. "Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій" Постанова Кабінету Міністрів України від 12. 03. 2005 № 179. 4. "Про заходи щодо вдосконалення системи охорони державної таємниці" Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15. 10. 2003 року № 625-р. 5. Рекомендації щодо нормування праці в галузях народного господарства, затверджено постановою Міністерства праці України від 19. 05. 1995 р. № 2. 6. Базрова І. В. Нормування праці: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 212 с.

УДК 35.083.8; 355.405.1

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ В УКРАЇНІ, РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ І КАЗАХСТАНІ

Віктор Макаренко, Альона Макаренко*

Інститут захисту інформації з обмеженим доступом Національної академії СБ України

Київський національний економічний університет

Анотація: Досліджуються порушення в сфері захисту інформації з обмеженим доступом, за які передбачена адміністративна відповідальність.

Summary: Under research are delicts in data protection sphere that entail administrative responsibility.

Ключові слова: Адміністративна відповідальність, правопорушення, інформація з обмеженим доступом.

I Вступ

Статтею 34 Конституції України передбачено право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. У зв'язку з цим, потреба дослідження правовідносин в інформаційній сфері, які визначатимуть подальші напрями розвитку інформаційного законодавства набуває нової актуальності й практичної значимості.

В даній статті пропонується зосередити увагу на дослідженні такого напрямку розвитку законодавства про інформацію з обмеженим доступом, який пов'язується з визначенням діянь, за вчинення яких передбачена адміністративна відповідальність.

В науковій літературі питанням захисту інформації з обмеженим доступом приділяється значна увага, що підтверджується відповідними публікаціями [1 – 5]. Разом з тим, висвітленню іноземної практики щодо вирішення питань, пов'язаних з адміністративною відповідальністю за порушення законодавства про захист інформації з обмеженим доступом, не приділялось належної уваги. Саме це зумовило вибір авторів щодо розгляду цих питань в пропонованій статті.

II Основна частина

Україна, РФ, Казахстан мають спільну політичну спадщину, оскільки протягом десятиліть були невід'ємною складовою частиною Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Це означає наявність загальних традицій політичної культури, які включають структуру правових систем і нормативну базу. Вибір, разом з законодавством РФ, законодавства Казахстану зумовлюється тим, що за темпами проведення правових реформ, дана країна займає одне з перших місць серед колишніх радянських республік (до 2000 р. прийнято Цивільний, Кримінальний, Кримінально-процесуальний, Кримінально-виконавчий кодекси та інші кодифіковані закони). Прийняті кодекси концептуально співпадають з відповідним російським законодавством, оскільки при їх створенні, як основа, використовувались загальні модельні акти. В той же час, розвиток казахської правової системи на сучасному етапі носить самостійний і достатньо творчий, оригінальний характер [6]. Наявність значної кількості спільних моментів у законодавствах, з одного боку, полегшує порівняння інституту адміністративної відповідальності, а з іншого, спонукає до пошуку відмінностей, для їх врахування при розробці та вдосконаленні національного законодавства.

З метою використання єдиного підходу при висвітленні адміністративно-правових аспектів захисту інформації з обмеженим доступом в країнах співдружності незалежних держав пропонується обов'язково досліджувати такі питання, з посиланням на конкретні статті Кодексу про адміністративні правопорушення (КпАП), як:

- зміст порушень законодавства про інформацію з обмеженим доступом та розділи, до яких вони включені;
- перелік осіб, які уповноважені розглядати справи про відповідні правопорушення ;
- перелік осіб, яким надано право складати протоколи про адміністративні правопорушення в сфері захисту інформації з обмеженим доступом.

Наявність значної кількості посилань на норми КпАП дещо ускладнюють сприйняття матеріалу, водночас їх наявність необхідна, оскільки значно спрощує пошук відповідного матеріалу в законодавствах країн СНД з метою їх подальшого, більш детального дослідження.

Чинним законодавством України передбачена значна кількість категорій інформації з обмеженим доступом (державна, комерційна, лікарська, адвокатська таємниця та інші, конфіденційна інформація). З урахуванням зазначеного визначимо ті види інформації, які захищаються за допомогою інституту адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність передбачена за порушення законодавства про державну таємницю (ст. 212² КпАП України, за розголошення конфіденційної інформації, що є власністю держави (ст. 212⁵ КпАП України), а також за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст.185¹¹ КпАП України) [7]. Зазначені статті розміщені у главі 15 КпАП України “Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління”.

Справи про зазначені адміністративні порушення розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КпАП України). Право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені ст.ст. 212² , 212⁵ КпАП України, надано уповноваженим посадовим особам

СБ України, а за ст. 185¹¹ КпАП України – слідчому, особі, яка провадить дізнання, прокурору або уповноваженій ним особі з числа працівників прокуратури.

В тій же главі 15 КпАП України, частиною 3 ст. 186³ передбачена відповідальність за порушення порядку використання *конфіденційної інформації*, приховування або перекручення даних державних статистичних спостережень, а також використання їх в засобах масової інформації, для поширення в інформаційних мережах, на паперових, магнітних та інших носіях, в наукових працях тощо без посилання на їх джерело. Справи про такі порушення розглядаються органами державної статистики (ст. 244-3). Від імені органів державної статистики розглядати справи і накладати адміністративні стягнення мають право керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі статистики та його заступники, керівники органів державної статистики в Автономній Республіці Крим, областях, районах і містах та їх заступники. Право складати протоколи за порушення, передбачені ст. 186³ КпАП України, надано повноваженим посадовим особам органів внутрішніх справ (ст. 255 КпАП України).

В главі 12 "Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності" КпАП України, частиною 3 ст. 164-3 передбачена відповідальність за недобросовісну конкуренцію, а саме, отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної⁴ інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця. Справи про такі правопорушення розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КпАП України). Право складати протоколи за такі порушення надано повноваженим посадовим особам органів Антимонопольного комітету України (ст. 255).

Статтею 164¹¹ КпАП України передбачалась адміністративна відповідальність за незаконне розголошення або використання інформації, що становить банківську таємницю, однак, у зв'язку з криміналізацією таких діянь дана стаття була виключена з КпАП України.

Відповідно до Федерального Закону РФ "Про інформацію, інформатизацію і захист інформації" документована інформація з обмеженим доступом за умовами її правового режиму поділяється на інформацію, віднесена до державної таємниці і конфіденційну (ст. 10). З метою упорядкування видів інформації, що відноситься до конфіденційної, Указом Президента Російської Федерації від 6 березня 1997 року № 188 затверджено Перелік відомостей конфіденційного характеру, в якому виділено шість основних категорій:

- персональні дані;
- таємниця слідства і судочинства;
- службова таємниця;
- професійні види таємниць (лікарська, нотаріальна, адвокатська);
- комерційна таємниця;
- відомості про сутність винаходу, корисної моделі чи промислового зразка до офіційного опублікування інформації про них.

З урахуванням зазначеного пропонується висвітлити й порушення законодавства РФ, за які встановлена адміністративна відповідальність.

В новому КпАП РФ, прийнятому у грудні 2001 року, передбачена адміністративна відповідальність фізичних та юридичних осіб [8]. Більшість статей, що визначають зміст адміністративних порушень в сфері захисту інформації з обмеженим доступом містяться у главі 13 "Адміністративні правопорушення в області зв'язку та інформації". Так, статтею 13.11 КпАП РФ встановлена відповідальність громадян, посадових та юридичних осіб за порушення встановленого законом порядку збору, зберігання, використання і поширення інформації про громадян (персональних даних). Справи про адміністративні правопорушення передбачені ст. 13.11 КпАП РФ розглядаються суддями, а порушення відповідних справ здійснюється прокурором (ст. 28.4 КпАП РФ).

З метою попередження розголошення, втрати, викрадення, порушення цілісності інформації ст. 13.12 КпАП РФ визначаються порушення правил захисту інформації, серед яких:

- порушення умов, передбачених ліцензією на здійснення діяльності в області захисту інформації (за винятком інформації, що становить державну таємницю);
- використання несертифікованих інформаційних систем, баз і банків даних, а також несертифікованих засобів захисту інформації, якщо вони підлягають обов'язковій сертифікації (за винятком інформації, що становить державну таємницю);
- порушення ліцензійних умов на проведення робіт, пов'язаних з використанням і захистом інформації,

⁴У тексті Закону України "Про інформацію" слово "конфіденціальна" в усіх відмінках замінено словом "конфіденційна", такі зміни треба внести й до КпАП України.

яка становить державну таємницю, на здійснення заходів та (або) надання послуг з захисту інформації, яка становить державну таємницю;

використання несертифікованих засобів, які призначені для захисту інформації, що становить державну таємницю;

грубе* порушення умов, передбачених ліцензією на здійснення діяльності в області захисту інформації (за винятком інформації, що становить державну таємницю).

Стаття 13.13 КпАП РФ встановлює ознаки протизаконної діяльності в області захисту інформації, а саме:

здійснення видів діяльності в області захисту інформації (за винятком інформації, що становить державну таємницю) без отримання в установленому порядку спеціального дозволу (ліцензії), якщо такий дозвіл (ліцензія) є обов'язковим згідно з федеральним законом (ч. 1 ст. 13.13);

провадження діяльності, пов'язаної з використанням і захистом інформації, яка становить державну таємницю, створення засобів, призначених для захисту інформації, яка становить державну таємницю, здійснення заходів та (або) надання послуг з захисту інформації, яка становить державну таємницю, без ліцензії (ч. 2 ст. 13.13).

Слід зазначити, що до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про правила захисту інформації а також протиправної діяльності в області захисту інформації, яка не становить державної таємниці притягаються громадяни, посадові та юридичні особи (ч. 1, 2, 5 ст. 13.12; ч. 1 ст. 13.13 КпАП РФ), в той час, як за порушення таких правил щодо державної таємниці – лише посадові та юридичні особи (ч. 3 і 4 ст. 13.12; ч. 2 ст. 13.13 КпАП РФ).

Справи про адміністративні правопорушення за вчинення правопорушень передбачених ч. 1, 2, 3, 4 ст. 13.12 та ст. 13.13 КпАП РФ розглядають органи, які здійснюють контроль в області обігу і захисту інформації та контроль за забезпеченням захисту державної таємниці (керівники Федеральної служби безпеки, Міністерства оборони, Служби зовнішньої розвідки, Держтехкомісії РФ, їх заступники, керівники відповідних територіальних органів та їх заступники; керівники підрозділів зазначених федеральних органів виконавчої влади, які здійснюють ліцензування видів діяльності, що пов'язуються з використанням і захистом відомостей, які становлять державну таємницю (ст. ст.23.45, 23.46 КпАП РФ). За рішенням перелічених посадових осіб справи про адміністративні правопорушення можуть передаватися для розгляду до суду (ст. 23.1 КпАП РФ).

Протоколи за порушення відповідного законодавства складаються посадовими особами органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, в межах їх компетенції (ч. 1 ст. 28.3 КпАП РФ).

Протоколи за порушення, передбачені част. 1, 2 і 5 ст. 13.12, та ст. 13.13 КпАП РФ можуть складати посадові особи органів внутрішніх справ, а за порушення, передбачені 5 ст. 13.12 (ст. 28.3 КпАП РФ) – посадові особи федерального органу виконавчої влади в області технічного захисту інформації та їх заступники; посадові особи органів, уповноважених в області друку та засобів масової інформації; посадові особи органів, уповноважених в області телебачення, радіомовлення та державного контролю за технічною якістю мовлення (ст. 28.3 КпАП РФ).

Судді розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені част. 5 ст. 13.12. Справи про адміністративні правопорушення передбачені частинами 2 і 4 ст. 13.12, ст. 13.13 КпАП РФ розглядаються суддями у випадках, якщо орган або посадова особа, до яких надійшла справа про таке правопорушення передають її на розгляд судді (ст. 23.1 КпАП РФ).

Статтею 13.14 КпАП РФ передбачена відповідальність громадян та посадових осіб за розголошення інформації з обмеженим доступом особою, яка отримала доступ до такої інформації у зв'язку з виконанням службових або професійних обов'язків.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 13.14 КпАП РФ, розглядаються суддями, а порушення відповідних справ здійснюється прокурором (ст. 28.4 КпАП РФ).

Главою 15 КпАП РФ “Адміністративні правопорушення в області фінансів, податків і зборів, ринку цінних паперів” передбачено відповідальність посадових осіб за використання службової інформації для укладання договорів на ринку цінних паперів особами, які володіють такою інформацією за своїм службовим становищем, внаслідок трудових обов'язків або договору, укладеного з емітентом, а також за передачу службової інформації для укладання договорів третіми особами (ст. 15.21). Справи про відповідні порушення розглядаються органом, уповноваженим в області цінних паперів, а протоколи складаються посадовими особами названого органу (ст. 23.47 КпАП РФ).

* Примітка до статті зазначає, що поняття грубого порушення встановлюється Урядом РФ щодо конкретного ліцензованого виду.

Главою 17 КпАП РФ “Адміністративні правопорушення, що посягають на інститут державної влади” передбачено відповідальність громадян та посадових осіб за розголошення відомостей про заходи безпеки, застосованих до посадової особи правоохоронного а також контролюючого органу, або стосовно його близьких (ст. 17.13). Справи про зазначені адміністративні правопорушення розглядають судді, а складати протоколи уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ (ст. 23.1; 28.3 КпАП РФ).

В Казахстані КпАП був прийнятий 30.01.2001 року, майже на рік раніше ніж в РФ [9]. Кодекс Казахстану, як і РФ, передбачає можливість притягнення до відповідальності фізичних та юридичних осіб.

В главі 14 КпАП Казахстану “Адміністративні правопорушення в області підприємницької діяльності”, статтею 158 передбачена адміністративна відповідальність осіб за порушення обов’язків збереження комерційної, банківської таємниці, відомостей кредитних звітів та інформації з бази даних кредитних бюро, яким така інформація була довірена у зв’язку з професійною чи службовою діяльністю, за відсутністю ознак кримінального злочину. Особа не несе відповідальності за передачу інформації власнику чи особам, які згідно з законодавством Казахстану мають право отримувати такі відомості на підставі законної вимоги. Підставою для притягнення до адміністративної відповідальності за такі діяння є заява організації, власника чи індивідуального підприємця, яким було завдано шкоди. Справи про такі правопорушення розглядають судді спеціалізованих районних та прирівняні до них адміністративних судів. Протоколи про порушення, передбачені ст. 158 КпАП Казахстану, мають право складати посадові особи: органів фінансової поліції; уповноваженого органу з регулювання і нагляду фінансового ринку та фінансових організацій; Національного Банку Республіки Казахстан, що здійснюють контроль за проведенням валютних операцій (ст. 636 КпАП Казахстану).

В цій же главі 14 КпАП Казахстану міститься ст. 158-1, якою передбачена відповідальність за порушення обов’язків збереження таємниці страхування. Справи про такі порушення розглядає уповноважений орган з регулювання і нагляду фінансового ринку та фінансових організацій (ст. 573 КпАП Казахстану), а протоколи про адміністративні порушення мають право складати посадові особи вказаного органу (ст. 636 КпАП Казахстану).

В главі 15 КпАП Казахстану “Адміністративні правопорушення в області торгівлі і фінансів” правопорушеннями визначено наступні діяння:

дії осіб, що мають доступ до інформації для службового користування і здійснюють операції з цінними паперами з використанням інформації, недоступної для інших суб’єктів ринку цінних паперів, з метою одержання особистої вигоди, а також надання інформації для службового користування іншим особам для одержання ними вигоди, якщо такі дії не завдали великої шкоди (ст. 190 “Незаконне використання службової інформації при здійсненні угод з цінними паперами”);

невиконання суб’єктами ринку цінних паперів обов’язку з розкриття інформації в порядку і на умовах, обумовлених законодавством Республіки Казахстан (ст. 200 “Порушення обов’язку з розкриття інформації на ринку цінних паперів”);

приховування інформації про цінні папери, що не є комерційною таємницею, а також перешкоджання в її одержанні суб’єктами ринку цінних паперів, якщо ці діяння не спричинили заподіяння значної шкоди (ст. 202 “Порушення прав на інформацію про цінні папери”).

Главою 23 КпАП “Адміністративні правопорушення в області друку та інформації” передбачена адміністративна відповідальність за розголошення посадовою особою засобу масової інформації таємниці авторства і джерела інформації, якщо воно письмово зобов’язалося не розголошувати її (ст. 351 “Розголошення таємниці авторства і джерела інформації”). Справи про такі порушення розглядаються судами, а право складати протоколи належить посадовим особам в області культури, інформації і громадської злагоди.

В главі 24 КпАП Казахстану “Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління” вміщено наступні статті, якими передбачена відповідальність за:

розголошення відомостей, що становлять податкову таємницю (ст. 359);

продаж, передача чи інше розголошення посадовою особою статистичних даних, що містять комерційну таємницю (ст. 383);

порушення правил визначення і встановлення ступеня секретності інформації (стаття 385);

порушення встановлених вимог з забезпечення режиму секретності (стаття 386).

Порушення законодавства про державні секрети вміщені у тій же главі 24 “Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління”:

стаття 385 – порушення правил визначення і встановлення ступеня секретності інформації, якщо ці дії не містять ознак злочинів (накладення штрафу на посадових осіб в розмір 20 місячних розрахункових показників); ті ж діяння, здійснені з метою приховування порушення законності (накладення штрафу на посадових осіб в розмір від 10 до 50 місячних розрахункових показників);

стаття 386 – порушення встановленого порядку допуску осіб до державних секретів (накладення штрафу в розмір від 5 до 20 місячних розрахункових показників); порушення встановлених вимог з забезпечення режиму секретності посадовими особами при роботі з секретними відомостями та їх носіями, якщо такі дії не містять ознак злочину (накладення штрафу в розмір від 5 до 20 місячних розрахункових показників); ті ж діяння, що призвели до розголошення або втрати секретних відомостей та їх носіїв, що не містять державної таємниці (накладення штрафу в розмірі від 10 до 25 місячних розрахункових показників з позбавленням (або без позбавлення) спеціального дозволу на певний вид діяльності). Крім названих порушень глава 14 “Адміністративні порушення в області підприємницької діяльності” містить статтю 139 “Порушення правил і норм ліцензування”, яка передбачає:

порушення встановлених законодавством правил і норм, у тому числі невідповідність кваліфікаційним вимогам, що висуваються до ліцензованих видів діяльності, якщо такі діяння не містять ознак злочину (накладення штрафу на фізичних осіб в розмірі від 10 до 20, юридичних – від 100 до 200 місячних розрахункових показників з призупиненням дії ліцензії на певний вид діяльності);

не усунення порушень ліцензійних правил і умов, що призвели до притягнення до адміністративної відповідальності, по закінченню строку призупинення дії ліцензії (накладення штрафу на фізичних осіб в розмірі від 20 до 40, юридичних – від 200 до 500 місячних розрахункових показників з позбавленням ліцензії на певний вид діяльності);

Справи за розголошення або втрату секретних відомостей та їх носіїв, що не містять державної таємниці, розглядають судді спеціалізованих районних і прирівняних до них адміністративних судів (ст. 541). Органи захисту державних секретів розглядають справи за адміністративні порушення, передбачені ст. ст. 139 (ч. 1), 385, 386 (част. 1,2). Розглядати справи та накладати стягнення від імені названих органів уповноважені начальник управління уповноваженого органу з захисту державних секретів і його заступник, начальник департаменту КНБ і його заступник (штраф на посадових осіб до 20 місячних розрахункових показників); керівник уповноваженого органу з захисту державних секретів і його заступники, Голова КНБ Казахстану (штраф на посадових осіб до 50 місячних розрахункових показників). Протоколи про адміністративні правопорушення складають уповноважені посадові особи органів, які вправі їх розглядати (ст. 636).

Глава 27 КпАП Казахстану “Адміністративні правопорушення на транспорті, в дорожньому господарстві та зв’язку”, містить статтю 497-3 (Порушення законодавства Республіки Казахстан про інформатизацію), згідно з якою адміністративна відповідальність громадян, посадових та юридичних осіб настає за використання інформаційних ресурсів, що містять конфіденційні відомості про фізичних і юридичних осіб, з метою заподіяння їм майнової і моральної шкоди, обмеження реалізації прав і свобод, гарантованих законодавчими актами Республіки Казахстан.

III Висновки

Стислим підсумком викладеного можна вважати наступні відмінності правового регулювання захисту інформації з обмеженим доступом у законодавствах України, РФ та Казахстану.

Так, в РФ та Казахстані прийняті нові КпАП, які передбачають можливість притягнення до адміністративної відповідальності як фізичних, так і юридичних осіб. Українським КпАП передбачена адміністративна відповідальність лише фізичних осіб. В українському законодавстві передбачена відповідальність за порушення в сфері охорони державної таємниці; конфіденційної інформації, що є власністю держави; відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист; конфіденційної інформації та комерційної таємниці. В переважній більшості справи про такі порушення розглядаються в суді. В той же час Кодексом РФ передбачена можливість розгляду справ про такі порушення уповноваженими органами виконавчої влади, що спрощує процедуру притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про захист інформації з обмеженим доступом. Необхідно звернути увагу на те, що найбільш повно заходами адміністративного впливу захищена інформація з обмеженим доступом в Казахстані, серед яких: державні секрети; комерційна, банківська, податкова таємниці; таємниця страхування, авторства і джерела інформації; конфіденційні відомості про фізичних і юридичних осіб; службова інформація.

Література: 1. Постульга В. Є. Правовий статус конфіденційної інформації за законодавством України // Правове регулювання економіки: Зб. наук. праць. Вип. 4. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 184 – 191. 2. Прокоф'єва Д. М. Проблеми та перспективи правового забезпечення інформації з обмеженим доступом // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні – Київ: МОН України, НТУУ “КПІ” 2000. – С. 27 – 31. 3. Соснін О. Важлива складова національної безпеки: проблеми захисту

науково-технічної інформації // Вісник НАН України N 12, 2002. 4. Гуцалюк М. В, Гайсенюк Н. А. Організація захисту інформації / Навчальний посібник. – К. Альтерпрес 2005. – 244 с. 5. [Організаційно-правові основи захисту інформації з обмеженим доступом // Навчальний посібник за заг. ред. Сідака В. С. - К. – Вид. Європ. Унів-ту, 2006. – 232 с.](#) 6. [Правовая система республики Казахстан // Сайт кампани Юринфо www.zakon.kz/law/pravsyst/oglav.htm.](#) 7. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р. із змінами станом на 15. 12. 2005 р. 8. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях от 30. 12. 2001 г. //http.www.businesspravo.ru. 9. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 30.01.2001 N 155-2 // "Казахстанская правда" от 15. 02. 2001 г.

УДК 346.54

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ ТА ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анатолій Марущак

Інститут захисту інформації з обмеженим доступом Національної академії СБ України

Анотація: Розглядається проблема співвідношення права на інформацію, права власників інформації з обмеженим доступом на її захист.

Summary: The problem of connection of right for information and right of owners of limited access information is discussed.

Ключові слова: Право на інформацію, захист інформації з обмеженим доступом.

І Вступ

Належне функціонування інформаційної сфери є запорукою розвитку суспільства. Забезпечення цих процесів є завданням правових норм, які покликані забезпечити захист інтересів усіх учасників інформаційних відносин. Такі інтереси в окремих випадках не співпадають. Прикладом цьому може служити співвідношення права на інформацію та право власників інформації на обмеження її поширення.

З наукової точки зору окремі аспекти обмеження доступу до інформації та права на інформацію розкривали М. Агарков, С. Алексєєв, В. Брижко, Л. Воеводін, В. Грибанова, О. Зверєва, Р. Калюжний, Л. Кузенко, А. Савицька, А. Пазюк, Н. Устименко, Я. Шевченко, М. Швець та інші науковці.

Відповідно до статті 34 Конституції України “кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір”. Конкретизують зазначену конституційну норму положення Цивільного кодексу України, Законів України “Про інформацію”, “Про звернення громадян”. Так стаття 302 ЦК (книга друга “Особисті немайнові права фізичної особи”) визначає, що “фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію”. Закон України “Про інформацію” (ст. 2) “закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України”. При цьому зазначається, що “всі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій”. Законодавство України гарантує громадянину вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законами України. Йдеться, звичайно, про такі випадки обмеження доступу до інформації, яка стосується особисто фізичної особи – збереження у таємниці даних досудового слідства, дізнання тощо.

II Право на інформацію

У статті 10 Закону України “Про інформацію” визначено систему гарантій, якими забезпечується право на інформацію [5]. Слід зазначити, що право на інформацію не є абсолютним і необмеженим. По-перше, реалізація права на інформацію громадянами, юридичними особами і державою не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб [5, ст. 9]. Іншими словами, перефразовуючи стародавній принцип, право особи на інформацію закінчується там, де починається право іншої особи.

По-друге, збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди не допускаються, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної